

Wymagania edukacyjne. Wiedza o społeczeństwie. Zakres rozszerzony. Klasy 1-4

(do programu nauczania *W centrum uwagi*. Zakres rozszerzony)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Kolorem szarym oznaczono treści, które ujęto poza podstawą.

KLASA 1						
Tematy	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. Człowiek i społeczeństwo						
1. Kim jest człowiek?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: ▪ obszary filozoficznej refleksji o człowieku: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku; ▪ analizuje proste teksty źródłowe dotyczące różnych filozoficznych koncepcji człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje fragmenty tekstów filozoficznych dotyczących różnych wątków refleksji o człowieku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy filozoficznych koncepcji człowieka:
2. Człowiek istotą społeczną	<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczny aspekt natury człowieka ▪ antyczne źródła myśli społecznej ▪ człowiek jako osoba ▪ osoba w filozofii chrześcijańskiej ▪ status społeczny i rola społeczna ▪ potrzeby człowieka ▪ formy życia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty postrzegania społecznej natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ wymienia podstawowe cechy osoby; ▪ w podaje przykłady ról społecznych, w tym tych, które sam odgrywa w życiu codziennym; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega wpływ chrześcijaństwa na postrzeganie natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ omawia konflikty wynikające z odgrywania różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ wymienia konsekwencje niezaspokojenia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne uwarunkowania wpływające na postrzeganie społecznej natury człowieka; ▪ przedstawia, w jaki sposób jest definiowana osoba w filozofii antycznej i myśli chrześcijańskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje złożone teksty źródłowe poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka [w tym teksty filozoficzne]; ▪ dostrzega zmienność wymagań i kryteriów decydujących o definiowaniu ról społecznych w kulturze europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych koncepcji społecznej natury człowieka.

	<ul style="list-style-type: none"> grupy społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych [np. rodzica, ucznia]; rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. 	<p>podstawowych potrzeb człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcie „status społeczny”; wymienia podstawowe formy życia społecznego [grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo]; interpretuje proste teksty narracyjne poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak działają mechanizmy decydujące o powstawaniu konfliktów ról społecznych; charakteryzuje uwarunkowania wpływające na status społeczny człowieka porównuje więzi łączące ludzi tworzących różne grupy społeczne; porównuje cechy różnych form życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw [np. jednostki i społeczeństwa, polityki i kultury]; dostrzega zmienność kryteriów definiujących status społeczny człowieka. 	
3. Dobro wspólne	<ul style="list-style-type: none"> istota dobra wspólnego rozumienie dobra wspólnego w ramach różnych wspólnot ludzkich obowiązki jednostki względem wspólnoty obowiązki wobec wspólnoty w <i>Konstytucji RP</i> dobro wspólne w <i>Konstytucji RP</i> idea sprawiedliwości społecznej sprawiedliwość 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje postawy i działania służące dobru wspólnemu; wymienia podstawowe obowiązki jednostki wobec wspólnoty w ramach kultury europejskiej; wymienia obowiązki wobec wspólnoty wynikające z <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady dobra wspólnego uznawanego w różnych wspólnotach ludzkich; rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej; rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza idea dobra wspólnego; wyjaśnia, na czym polega zależność między ideą sprawiedliwości społecznej a ideą dobra wspólnego; uzasadnia, z różnych perspektyw, konieczność dbania o dobro wspólne; analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące w Polsce realizację idei dobra wspólnego i sprawiedliwości 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje i ocenia różne sposoby definiowania i realizacji idei sprawiedliwości społecznej; charakteryzuje czynniki wpływające na rozumienie dobra wspólnego i stosunek do tej idei; analizuje złożone teksty źródłowe poświęcone idei dobra wspólnego [w tym teksty filozoficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania idei dobra wspólnego w różnych okresach historycznych i w różnych kulturach.

	<p>społeczna w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> tolerancja w życiu społecznym 			<p>społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, jak postawa tolerancji wpływa na funkcjonowanie wspólnoty. 		
4. Dobro jednostki a dobro wspólne	<ul style="list-style-type: none"> poglądy dotyczące miejsca człowieka w świecie i jego roli w społeczeństwie [indywidualizm i kolektywizm] indywidualizm a egoizm społeczeństwo indywidualistyczne a społeczeństwo kolektywistyczne kolektywizm w ustrojach totalitarnych zróżnicowane podejście do statusu jednostki w różnych regionach świata: kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnicę między koncepcją dobra wspólnego uwzględniającą dobro jednostek a koncepcją totalitarną odrzucającą dobro jednostek jako mniej istotne; wymienia podstawowe cechy indywidualizmu i kolektywizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; podaje przykładowe przejawy zróżnicowania kulturowego świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; przedstawia zróżnicowanie kulturowe świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje, w ujęciu historycznym, koncepcje indywidualistyczne i kolektywistyczne mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych społeczeństw; porównuje i ocenia wartości i zasady obowiązujące w społeczeństwach indywidualistycznych i kolektywistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat dawnych i współczesnych społeczeństw funkcjonujących zgodnie z modelami indywidualistycznym lub kolektywistycznym.
II. Społeczności i wspólnoty						
1. Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> rodzina i małżeństwo w <i>Konstytucji RP</i> rodzina jako miejsce 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; wyjaśnia, jakie znaczenie ma rodzina 	<ul style="list-style-type: none"> podaje funkcje rodziny i wskazuje przykłady ich realizacji; wymienia wynikające 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia typy rodzin występujące we współczesnej Europie i ich wpływ na kształtowanie 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje jeden z nieeuropejskich modeli funkcjonowania rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje krytycznej analizy różnych koncepcji funkcjonowania rodziny i ich wpływu

	<p>budowania fundamentalnych relacji społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ typy rodzin we współczesnym świecie ▪ funkcje rodziny ▪ pozycja rodziny we współczesnych społeczeństwie i państwie 	<p>w procesie budowania prawidłowych relacji społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny, które wynikają z prawa polskiego i z tradycji. 	<p>z <i>Konstytucji RP</i> normy prawne dotyczące rodziny i małżeństwa.</p>	<p>relacji społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje testy normatywne i narracyjne oraz źródła statystyczne dotyczące roli, statusu i znaczenia rodziny w życiu społecznym. 	<p>we współczesnym świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje sytuację rodziny we współczesnym państwie polskim, uwzględniając zagrożenia dla jej prawidłowego rozwoju oraz stojące przed nią szanse. 	<p>na relacje społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje uwarunkowania kulturowe, w których ukształtowały się poszczególne typy rodziny funkcjonujące we współczesnym świecie.
<p>2. Wspólnoty religijne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ religia jako zjawisko społeczne ▪ cechy religijności we współczesnym społeczeństwie ▪ religie współczesnego świata ▪ typy współczesnych organizacji religijnych ▪ organizacje religijne w Polsce ▪ problem laicyzacji we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne religie współczesnego świata; ▪ wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; ▪ określa rolę religii w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia pojęcia: „religia”, „religijność”, „wiarą”; ▪ wymienia formy organizacji religijnych; ▪ charakteryzuje religijność społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ rozpoznaje podstawowe zjawiska związane z religijnością społeczeństw zachodnich [np. laicyzacja]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje teksty normatywne, w tym przepisy <i>Konstytucji RP</i>, oraz teksty narracyjne i źródła statystyczne dotyczące życia religijnego w Polsce; ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich; ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ przedstawia przyczyny i skutki zmian dotyczących religijności, w tym identyfikacji religijnej, zachodzących w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranych form religijności występujących we współczesnym społeczeństwie polskim albo wybranej wspólnoty wyznaniowej działającej w Polsce.
<p>3. Państwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ współczesna definicja państwa ▪ atrybuty państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe cechy i atrybuty państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą podstawowe teorie genezy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje krytyczną analizę wybranej teorii genezy państwa

	<p>jako organizacji politycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> rodzaje władzy cechy władzy państwowej legitymizacja władzy państwowej teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska] 	<p>[terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną];</p> <ul style="list-style-type: none"> rozdziela i wymienia rodzaje władzy; wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; wymienia podstawowe funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznaczają trzy podstawowe atrybuty państwa: terytorialność, suwerenność, przymusowość; wskazuje specyficzne cechy władzy państwowej; wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; omawia podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]. podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; poddaje analizie i porównuje ze sobą różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą państwową a władzą publiczną; pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące państwa. 	<p>[Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską];</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistowską]; uzasadnia konieczność istnienia państwa; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej zagadnieniom związanym z teorią państwa, np. dotyczącej funkcji państwa we współczesnym świecie. 	<p>[Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowskiej];</p> <ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę na temat funkcji państwa we współczesnym świecie i bierze w niej aktywny udział.
4. Obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> istota instytucji prawnej obywatelstwa zasady nabywania obywatelstwa w Polsce prawa i obowiązki obywatela polskiego utrata obywatelstwa 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„prawo ziemi”, „prawo krwi”]; 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym jest obywatelstwo; wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„naturalizacja”, „repatriacja”]; 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; omawia zasadę wyłączności obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania obywatelstwa dwóch lub więcej państw oraz sytuacji bezpaństwowców.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polskiego ▪ bezpieczeństwa podwójne obywatelstwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawową formę nabycia obywatelstwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tłumaczy, jakie jest znaczenie terminu „bezpieczeństwo”; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; ▪ wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia konsekwencje nieposiadania obywatelstwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne, teksty normatywne] informacje dotyczące instytucji obywatelstwa. 		
5. Naród	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicja pojęcia „naród” ▪ polityczna koncepcja narodu ▪ etniczno-kulturowa koncepcja narodu ▪ istota tożsamości narodowej ▪ formy tożsamości narodowej ▪ współcześni Polacy wobec kwestii tożsamości narodowej ▪ czynniki narodotwórcze ▪ czynniki decydujące o zachowaniu, zmianie lub utracie tożsamości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy narodu definiowanego w ramach koncepcji politycznej oraz koncepcji etniczno-kulturowej; ▪ wskazuje przykłady czynników narodotwórczych oraz czynników sprzyjających kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ określa własną tożsamość narodową. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje czynniki narodotwórcze oraz czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ wymienia podstawowe koncepcje dotyczące kształtowania się narodów; ▪ charakteryzuje główne typy postaw jednostki wobec własnej narodowości. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „tożsamość narodowa”; ▪ przedstawia problemy związane z procesem kształtowania i utrwalania tożsamości narodowej; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące narodu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje spory dotyczące definiowania pojęcia „naród”; ▪ analizuje charakter współczesnej polskiej tożsamości narodowej; ▪ porównuje na wybranych przykładach odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje na wybranych przykładach współczesne problemy polityczne wynikające z procesu kształtowania się narodów; ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich.

<p>6. Polityka narodowościowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ różnicowanie etniczne ▪ naród a grupa etniczna ▪ rodzaje grup etnicznych we współczesnym świecie [autochtoni, mniejszość etniczna, mniejszość narodowa, imigranci, grupy etnograficzne] ▪ akulturacja i asymilacja grup mniejszościowych, w tym migranckich, we współczesnym świecie ▪ systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie ▪ modele polityki narodowościowej we współczesnym świecie i konsekwencje ich realizacji ▪ formy przystosowania się imigrantów do życia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup etnicznych funkcjonujących we współczesnym świecie; ▪ wymienia etapy i formy przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „asymilacja” i „akulturacja”; ▪ charakteryzuje wybraną formę przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ omawia podstawowe modele polityki państwa w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ porównuje wybrane modele polityki realizowane przez współczesne państwa; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na przebieg procesów akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące polityki narodowościowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia politykę państwa polskiego w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ porównuje różne systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące systemów prawnej ochrony grup mniejszościowych funkcjonujących w wybranych państwach świata.
--	---	--	--	--	--	--

	w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]					
7. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiany w strukturze narodowościowej społeczeństwa polskiego po 1939 r. oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje ▪ mniejszości narodowe, etniczne i grupa posługująca się językiem regionalnym we współczesnej Polsce – cechy charakterystyczne, kultura, tradycje, liczebność, rozmieszczenie geograficzne, formy aktywności ▪ regulacje prawne określające status grup mniejszościowych w Polsce ▪ polityka państwa polskiego wobec 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawowe zmiany, jakie zaszły w strukturze narodowościowej Polski po 1939 r.; ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które zostały prawnie uznane w Polsce; ▪ podaje podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady kulturowych, politycznych i społecznych konsekwencji wynikających ze zmian w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; ▪ wyjaśnia, jakie są prawne podstawy uznania danej grupy mniejszościowej za mniejszość narodową lub etniczną; ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce [rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe]; ▪ wymienia najwybitniejszych przedstawicieli 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną w świetle polskiego prawa; ▪ charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie terytorialne; dziedzictwo, tradycja, historia; formy aktywności politycznej, kulturowej i ekonomicznej]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące grup mniejszościowych funkcjonujących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice między socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych [np. problem statusu prawnego Ślązaków]; ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat stanu przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli duży wkład w kulturę polską; ▪ przygotowuje debatę na temat ochrony praw mniejszości narodowych we współczesnych państwach demokratycznych i bierze w niej aktywny udział; ▪ podejmuje działania na rzecz rozpropagowania wiedzy na temat mniejszości narodowych

	<p>mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym</p> <ul style="list-style-type: none"> wybitni przedstawiciele mniejszości narodowych i ich wkład w polską kulturę 		<p>mniejszości narodowych, którzy wnieśli znaczący wkład w kulturę polską.</p>			<p>i etnicznych żyjących w Polsce, np. przygotowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.</p>
III. Funkcjonowanie społeczeństwa						
<p>1. Rodzaje społeczeńst w</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: „społeczeństwo”, „zmiana społeczna”, „rozwój społeczny”, „postęp społeczny” cechy społeczeństw: zbieracko-łowieckiego, nomadycznego i rolniczego współczesne społeczności łowieckie, nomadyczne i rolnicze wiejska społeczność tradycyjna – dawniej 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; wskazuje cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy społeczeństwa przemysłowego; podaje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; wymienia zjawiska i czynniki cywilizacyjne decydujące o cechach współczesnego społeczeństwa przemysłowego; podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne typy społeczeństw; omawia i analizuje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem przemysłowym; pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje debatę na temat szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami przemysłowymi, a także bierze aktywny udział w dyskusji.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i współcześnie ▪ cechy społeczeństw przemysłowego i poprzemysłowego ▪ cechy współczesnych społeczeństw 		<p>zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych.</p>	<p>informacje dotyczące wybranych aspektów życia społecznego.</p>		
<p>2. Socjalizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota i cechy procesu socjalizacji ▪ instytucje socjalizacji ▪ modele socjalizacji w różnych grupach wiekowych ▪ socjalizacja pierwotna i wtórna ▪ zjawisko socjalizacji odwróconej ▪ resocjalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu socjalizacji; ▪ rozpoznaje przykłady sytuacji i działań sprzyjających procesowi socjalizacji; ▪ wskazuje przykładowe mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg procesu socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie stwierdzenia: „Człowiek jest istotą społeczną”; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; ▪ wymienia grupy społeczne, mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg socjalizacji pierwotnej i wtórnej; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „resocjalizacja”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną; ▪ omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> odnoszące się do procesu socjalizacji pierwotnej; ▪ wyjaśnia – na wybranych przykładach – na czym polega socjalizacja odwrócona, oraz wskazuje przyczyny tego zjawiska; ▪ przedstawia grupy społeczne, instytucje i mechanizmy wpływające na przebieg procesu socjalizacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przebieg procesu socjalizacji w poszczególnych fazach rozwoju dziecka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne wpływające na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; ▪ porównuje przebieg procesu socjalizacji w społeczeństwach różnego typu, np. w społeczeństwach tradycyjnym i poprzemysłowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i analizuje problemy, z którymi boryka się jednostka w procesie socjalizacji w społeczeństwie nowoczesnym, wynikające z uwarunkowań osobistych, a także m.in. ze: <ul style="list-style-type: none"> - zmieniającej się roli rodziny, - zmian zachodzących w sposobie funkcjonowania grup rówieśniczych, - wzrostu anonimowości i zwiększonej mobilności poziomej.

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesu socjalizacji. 		
3. Kapitał społeczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy tworzące kapitał społeczny ▪ kapitał ludzki a kapitał społeczny ▪ rodzaje kapitału społecznego ▪ funkcje kapitału społecznego ▪ zaufanie a kapitał społeczny ▪ znaczenie kapitału społecznego dla rozwoju państwa i społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy tworzące kapitał społeczny; ▪ wymienia czynniki sprzyjające budowaniu kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie jest znaczenie kapitału społecznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego; ▪ wymienia funkcje kapitału społecznego; ▪ określa, jakie jest znaczenie zaufania jako czynnika kształtującego kapitał społeczny; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „kapitał społeczny” i „kapitał ludzki”; ▪ rozważa, jaki jest poziom kapitału społecznego we współczesnym społeczeństwie polskim. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje debatę poświęconą np. roli kapitału społecznego w społecznościach przemysłowych, a także bierze aktywny udział w dyskusji na wybrany temat.
4. Struktura społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „struktura społeczna”, „ruchliwość społeczna”, „warstwa społeczna” i „klasa społeczna” ▪ uwarunkowania pionowej i poziomej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; ▪ wskazuje przykłady degradacji i awansu społecznego; ▪ wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi w społeczeństwie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; ▪ wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „warstwa społeczna” i „klasa społeczna”; ▪ określa, jakie mogą być przyczyny degradacji i awansu społecznego; ▪ omawia różnicę między otwartym a zamkniętym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; ▪ wyjaśnia, jakie jest społeczne znaczenie klasy średniej; ▪ przedstawia zależności zachodzące między współczesnymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym te dotyczące charakteru i dynamiki zachodzących w nim zmian.

	<p>ruchliwości społecznej</p>	<p>i określające ich pozycję społeczną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; ▪ wyjaśnia pojęcie: „stratyfikacja społeczna”. 	<p>modelem stratyfikacji społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące struktury społecznej. 	<p>zjawiskami cywilizacyjnymi a zmianami w strukturze społeczeństw zachodnich, w tym w strukturze społeczeństwa polskiego.</p>	
<p>5. Przemiany społeczne w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura społeczna w Polsce przed 1989 r. ▪ istota transformacji ustrojowej w Polsce ▪ znaczenie pojęć: „adaptacja społeczna”, „degradacja społeczna” ▪ modele adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Polsce ▪ przyczyny degradacji i awansu osób z poszczególnych klas społecznych w Polsce po 1989 r. ▪ struktura 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawowe cechy struktury społecznej w Polsce przed 1989 r. ▪ wymienia podstawowe cechy struktury warstwowej społeczeństwa polskiego; ▪ przedstawia różne postawy Polaków wobec transformacji ustrojowej w kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady degradacji społecznej i awansu społecznego, do których doszło w efekcie przemian w Polsce po 1989 r. ▪ wymienia czynniki wpływające na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim po 1989 r.; ▪ charakteryzując postawę przedstawicieli społeczeństw postkomunistycznych, którzy są określani jako <i>homo sovieticus</i>; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „adaptacja społeczna”; ▪ przedstawia podstawowe modele adaptacji społecznej do społeczno-ekonomicznych przemian w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegała istota transformacji ustrojowej, która dokonała się w Polsce po 1989 r.; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „degradacja społeczna”; ▪ porównuje strukturę społeczną w Polsce przed 1989 r. ze strukturą współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące przemian społecznych w Polsce po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r.; ▪ ocenia proces transformacji społecznej w Polsce po 1989 r. oraz omawia jego wpływ na funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ wyjaśnia, na czym polegają dylematy badawcze przy sporządzaniu charakterystyki struktury warstwowej społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np.: <ul style="list-style-type: none"> - wybranych aspektów przemian społecznych w Polsce po 1989 r.; - procesu przystosowania się społeczeństwa do zmiany systemowej w wybranym państwie postkomunistycznym, innym niż Polska; ▪ porównuje strukturę współczesnego społeczeństwa polskiego ze strukturą wybranych społeczeństw zachodnich.

	warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego					
6. Nierówności społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nierówności społeczne we współczesnym świecie, w tym w Rzeczypospolitej Polskiej – rodzaje, przyczyny, przejawy, skala problemu ▪ poziom nierówności dochodowych – wskaźnik Giniego ▪ nierówność społeczna a nierówność szans życiowych ▪ metody i instrumenty ograniczania nierówności społecznych ▪ przyczyny i skutki społeczno-ekonomicznych konfliktów we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach; ▪ przedstawia przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie, w tym w Polsce; ▪ wykazuje związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia skalę wybranych nierówności społecznych we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim, oraz wskazuje ich przyczyny; ▪ wymienia kryteria, według których można rozpatrywać nierówności społeczne; ▪ charakteryzuje wybrany konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach europejskich; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „społeczeństwo bezklasowe”; ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie, wyrażone za pomocą wskaźnika Giniego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące nierówności społecznych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np. przyczyn, konsekwencji i różnorodnych aspektów nierówności społecznych w wybranych regionach lub państwach świata; ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych; ▪ przygotowuje debatę dotyczącą nierówności społecznych we współczesnym świecie oraz uczestniczy w dyskusji na wskazany temat.
7. Problemy społeczne w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny, przejawy i skutki wykluczenia społecznego ▪ problemy życia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ omawia zjawiska bezrobocia i ubóstwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia instrumenty aktywnej polityki społecznej prowadzonej w państwie polskim; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz

	<p>społecznego we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> polityka społeczna państwa polskiego – priorytety, sposoby rozwiązywania problemów, instytucje udzielające pomocy społecznej system ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje grupy społeczne, których przedstawiciele są szczególnie narażeni na wykluczenie; rozpoznaje przejawy bezrobocia, przemocy, ubóstwa, uzależnienia; podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; wskazuje podmioty – organy władzy, instytucje państwowe i organizacje pozarządowe – zobowiązane do prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym; wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; podaje główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych. 	<p>w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki];</p> <ul style="list-style-type: none"> pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące problemów społecznych we współczesnej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<p>przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w tym bezrobociu i ubóstwu;</p> <ul style="list-style-type: none"> odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego problemu społecznego we współczesnej Polsce; dokonuje krytycznej analizy wybranych działań podejmowanych w celu ograniczenia lub eliminacji wykluczenia społecznego; krytycznie analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.
--	---	---	--	---	---	--

IV. Procesy demograficzne

<p>1. Migracje we współczesnym świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie pojęć: „migracja”, „imigracja”, „emigracja”, „repatriacja” przyczyny ruchów migracyjnych we współczesnym świecie i ich główne kierunki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega zjawisko migracji; podaje główne przyczyny i skutki migracji we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się pojęciami: „migracja”, „emigracja”, „imigracja”, „repatriacja”; wskazuje szanse i zagrożenia wynikające ze zjawiska migracji; wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; wyjaśnia wpływ kryzysu klimatycznego i konfliktów politycznych na zjawisko migracji we współczesnym świecie; pozyskuje z różnych źródeł [źródła 	<ul style="list-style-type: none"> buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej migracji [na temat np. kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; polityki państwa polskiego wobec kryzysu 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje debatę dotyczącą wybranego aspektu migracji we współczesnym świecie, a także aktywnie bierze udział w dyskusji na wskazany temat.
---	---	---	--	---	--	--

	<p>migracyjnej w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ bariery migracyjne ▪ zasady polityki państwa polskiego wobec migrantów 		<p>we współczesnej Europie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „uchodźca” i „deportacja”; ▪ charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce, w tym grupę uchodźców; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące sytuację migrantów, w tym uchodźców. 	<p>statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące współczesnych migracji.</p>	<p>migracyjnego we współczesnej Europie].</p>	
<p>2. Migracje na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ migracje Polaków w ujęciu historycznym – od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r. ▪ przemieszczenia ludności na ziemiach polskich na przełomie XX i XXI w. ▪ proces repatriacji Polaków w XX i XXI w. ▪ repatriacja a wysiedlenie migracje wewnętrzne we współczesnej Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główne przyczyny emigracji z ziem polskich: <ul style="list-style-type: none"> - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ wymienia główne zasady repatriacji Polaków w XX i XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główne cechy emigracji z ziem polskich: <ul style="list-style-type: none"> - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ porównuje repatriację i wysiedlenie; ▪ analizuje wybrane przepisy <i>Ustawy o repatriacji</i>; ▪ przedstawia geograficzny zasięg współczesnego procesu repatriacji ludności pochodzenia polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; ▪ wymienia formy wsparcia dla repatriantów realizowane przez państwo polskie; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące migracji Polaków [w ujęciu zarówno 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawisko emigracji z Polski po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; ▪ dokonuje analizy zjawiska migracji wewnętrznych w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego aspektu migracji Polaków w XX i XXI w.

<p>3. Polacy za granicą</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „diaspora”, „Polonia” ▪ główne skupiska Polaków na świecie w XXI w. – liczebność, zlokalizowanie, przyczyny migracji do danych państw docelowych ▪ wkład emigracji w polskie życie narodowe w XX i XXI w. ▪ Karta Polaka i przykłady jej praktycznego zastosowania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.; ▪ wymienia formy aktywności diaspory polskiej, w tym te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „diaspora” i „Polonia”; ▪ podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego i wynikających z <i>Ustawy o Karcie Polaka</i>. 	<p>historycznym, jak i współczesnym].</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje różne formy aktywności emigracji polskiej, szczególnie te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej; ▪ wymienia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące sytuacji Polaków za granicą państwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje przepisy <i>Ustawy o Karcie Polaka</i> oraz <i>Ustawy o repatriacji</i>; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec emigracji polskiej; ▪ przedstawia sylwetki i osiągnięcia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię informacyjną mającą na celu rozpowszechnienie wiedzy na temat osiągnięć Polaków żyjących poza granicami Rzeczypospolitej [naukowców, polityków, artystów], np. opracowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.
<p>4. Procesy demograficzne na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia czynniki wpływające na rozwój demograficzny społeczeństw; ▪ wskazuje przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcia „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „eksplozja demograficzna” i „regres demograficzny”; ▪ przedstawia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia sytuację demograficzną w wybranych państwach świata; ▪ analizuje na 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego aspektu procesów demograficznych we

	<p>demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ czynniki wpływające na rozwój demograficzny społeczeństw ▪ globalne tendencje demograficzne ▪ sytuacja demograficzna w Europie ▪ regres demograficzny i wyż demograficzny: przyczyny, przejawy, skutki 	<p>skutki wyżu i regresu demograficznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, na których kontynentach w ostatnich 30 latach odnotowano stagnację demograficzną, a na których – wzrost demograficzny. 	<p>demograficzny”, „regres demograficzny”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny i skutki wyżu demograficznego oraz regresu demograficznego. 	<p>i skutki eksplozji demograficznej oraz regresu demograficznego we współczesnych społeczeństwach;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje [w ujęciu globalnym] współczesne tendencje demograficzne; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnym świecie. 	<p>wybranych przykładach polityki pronatalistyczną i antynatalistyczną prowadzone przez współczesne państwa.</p>	<p>współczesnym świecie.</p>
<p>5. Tendencje demograficzne w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja” ▪ znaczenie wzrostu demograficznego dla perspektyw rozwojowych państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcia „niż demograficzny” i „wyż demograficzny”; ▪ wymienia podstawowe procesy demograficzne przebiegające we współczesnej Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko starzenia się społeczeństwa, oraz przedstawia jego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jak wzrost demograficzny wpływa na perspektywę rozwojową państwa polskiego; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja”; ▪ przedstawia przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawiska wyżu demograficznego i niżu demograficznego w Polsce w drugiej połowie XX w. oraz w XXI w. [przyczyny, skutki]; ▪ porównuje sytuację demograficzną w Polsce i w wybranych państwach świata; ▪ ocenia politykę państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wybranych aspektów procesów demograficznych we współczesnej Polsce; - działań podejmowanych przez państwo w celu ograniczenia niekorzystnych trendów

	<ul style="list-style-type: none">▪ sytuacja demograficzna we współczesnej Polsce▪ polityka państwa polskiego mająca na celu przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym	konsekwencje.		i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnej Polsce.	wobec niekorzystnych trendów demograficznych.	demograficznych.
--	---	---------------	--	---	---	------------------

KLASA 2

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny			
	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:
	2	3	4	5
I. Aktywność obywatelska				
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota i idee społeczeństwa obywatelskiego ▪ polskie tradycje społeczeństwa obywatelskiego ▪ ruch organicznikowski ▪ społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX i XXI wieku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy społeczeństwa obywatelskiego; ▪ podaje przykłady codziennych zachowań świadczących o funkcjonowaniu społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce; ▪ rozpoznaje postawy i działania właściwe dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych epokach historycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne formy aktywności obywatelskiej; ▪ wymienia warunki konieczne do ukształtowania się społeczeństwa obywatelskiego; ▪ podaje przykłady postaw i działań charakterystycznych dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historii Polski [I Rzeczypospolita i XIX wiek]; ▪ wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX w. oraz związane z tym procesem problemy; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; ▪ przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu organicznikowskiego; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą różne koncepcje/idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego; ▪ porównuje postawy i działania podejmowane w ramach społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w różnych epokach historycznych oraz dokonuje krytycznej analizy tych aktywności; ▪ charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.

		ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące społeczeństwa obywatelskiego.	wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej ▪ stowarzyszenia ▪ fundacje ▪ organizacje pożytku publicznego ▪ think tank 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; ▪ wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia główne formy aktywności organizacji pozarządowych we współczesnej Polsce; ▪ podaje przykłady działań oddolnych na rzecz społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; ▪ charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące funkcjonowania organizacji z trzeciego sektora życia publicznego; ▪ wymienia zakres niezbędnych uregulowań, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; ▪ omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; ▪ porównuje procedury zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących organizacji z trzeciego sektora życia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie.

		<p>które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; ▪ wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają. 	<p>publicznego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia działalność wybranego think tanku. 	
Temat lekcji: Spółdzielczość				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spółdzielnia ▪ spółdzielczość w Polsce ▪ rodzaje spółdzielni w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; ▪ podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące spółdzielni. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia cele, formy organizacji i działania wybranego typu spółdzielni we współczesnej Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnych materiałach źródłowych dotyczących historii i współczesności ruchu spółdzielczego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce i w wybranych państwach [np. w Wielkiej Brytanii]; ▪ wyjaśnia, czym się różni spółdzielnia od spółki; ▪ przedstawia wady i zalety ruchu spółdzielczego we współczesnym świecie.
Temat lekcji: Organizacje społeczno-zawodowe				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ związki zawodowe ▪ centrale związkowe ▪ dialog społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele związków zawodowych i przykłady działań podejmowanych przez te organizacje; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacje pracodawców ▪ samorządy zawodowe ▪ grupy interesów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców oraz samorządów zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbying; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie we współczesnym społeczeństwie demokratycznym ma dialog społeczny; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących związków zawodowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, 	
--	--	---	---	--

			normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	
II. POLITYKA				
Temat lekcji: Istota polityki				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicje polityki ▪ koncepcje polityki ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady działań charakterystycznych dla polityki; ▪ przedstawia przykładowe definicje polityki; ▪ podaje przykłady konfliktów politycznych i wymienia ich przyczyny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wybrane definicje i koncepcje polityki; ▪ wskazuje przyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące polityki. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne definicje i koncepcje polityki; ▪ wyjaśnia, co oznacza wyrażenie „polityka bez ideologii”; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych; ▪ wymienia podstawowe strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktów politycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących polityki [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje historyczne definicje pojęcia „polityka”; ▪ omawia, analizuje i porównuje różne strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktu politycznego [m.in. wskazuje ich mocne i słabe strony]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy polityką a politykierstwem.
Temat lekcji: Myśl polityczna				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjalizm ▪ chrześcijańska demokracja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjalizmu, chrześcijańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjalizmu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej, socjalistycznej, nacjonalistycznej i chadeckiej, a także wymienia głównych ideologów i współczesnych przedstawicieli tych nurtów;

<ul style="list-style-type: none"> ▪ nacjonalizm 	<p>demokracji i nacjonalizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące współczesnych ideologii politycznych. 	<p>chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice w definiowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach poszczególnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega podział poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytycznej analizy poszczególnych nurtów myśli politycznej z uwzględnieniem poglądów dotyczących praw człowieka i zasad demokracji; ▪ dostrzega różnicę pomiędzy pojęciami ideologia i program polityczny; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] i dotyczących współczesnych poglądów politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica w znaczeniu pojęć „ideologia”, „doktryna polityczna” oraz „program polityczny”;
---	-----------------------------------	---	---	--

Temat lekcji: Totalitaryzm

<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy państwa totalitarnego ▪ źródła totalitaryzmu ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ustrój ZSRS i III Rzeszy ▪ autorytaryzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy państwa totalitarnego; ▪ wymienia podstawowe założenia faszyzmu i komunizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy ustroju ZSRS i III Rzeszy; ▪ wskazuje różnice pomiędzy autorytaryzmem a totalitaryzmem; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „dyktatura”, „kult jednostki”, „monopartyjność”, „ucieczka od wolności” oraz „świeckie religie”; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia historyczne źródła totalitaryzmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i komunizmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i nazizmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje genezę oraz przyczyny rozwoju ideologii faszystowskiej i komunistycznej; ▪ analizuje genezę oraz konsekwencje funkcjonowania państw autorytarnych i totalitarnych.
--	---	--	---	---

Temat lekcji: Demokracja

<ul style="list-style-type: none"> ▪ formy i zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ demokracja formalna i realna ▪ polskie tradycje demokratyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenność ludu, trójpodział i równowaga władz, konstytucjonalizm, praworządność, pluralizm]; ▪ wskazuje przykładowe formy demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną, ▪ przedstawia antyczne korzenie demokracji i republikanizmu; ▪ wyjaśnia wpływ etyki chrześcijańskiej na proces 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ przedstawia polskie tradycje demokratyczne i poddaje je krytycznej analizie.
--	--	--	---	--

	<p>bezpośredniej i pośredniej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich oraz <i>Konstytucji 3 maja</i>; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej i współczesnej <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>; ▪ odczytuje z materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące zasad i form demokracji w różnych okresach 	<p>kształtowania się ustroju demokratycznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z lat 1921, 1935 i 1952; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w materiałach źródłowych dotyczących zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	
--	---	---	--	--

historycznych oraz
współcześnie.

Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia

- korupcja
- nepotyzm
- populizm
- demagogia
- klientelizm
- kumoterstwo

- wyjaśnia, na czym polega populizm we współczesnej polityce;
- rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego: korupcji, nepotyzmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.

- wymienia cechy populizmu;
- przedstawia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce;
- odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.

- porównuje populizm i demagogię;
- przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego zjawiska;
- charakteryzuje metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska;
- dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].

- charakteryzuje i porównuje różne formy nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa [w tym formy historyczne tych zjawisk];
- analizuje problemy w funkcjonowaniu demokracji w skali globalnej i najpoważniejsze zagrożenia dla tego ustroju;
- buduje argumenty w sporze dotyczącym znaczenia populizmu we współczesnym świecie.

Temat lekcji: Kultura polityczna

- elementy kultury politycznej
- typy kultury politycznej

- podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie;

- wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa;
- charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym;

- charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa;
- analizuje – z wykorzystaniem wyników

- charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera;
- formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego;

<ul style="list-style-type: none"> ▪ kultura polityczna w Polsce ▪ partycypacja polityczna ▪ opinia publiczna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe typy kultury politycznej; ▪ przedstawia przykłady partycypacji politycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem <i>partycypacja polityczna, petycja, zgromadzenie, obywatelskie nieposłuszeństwo, opinia publiczna</i>; ▪ wymienia historyczne i współczesne fory obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. 	<p>badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia poszczególne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje formy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia formy badania opinii publicznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy działań służących podniesieniu poziomu partycypacji politycznej; ▪ przedstawia pozytywny i negatywny wpływ sondaży na kształtowanie się opinii publicznej i wybrane aspekty życia publicznego, a także dokonuje krytycznej oceny wiarygodności niektórych badań sondażowych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].
--	--	--	---	--

Temat lekcji: Wspólnota polityczna

<ul style="list-style-type: none"> ▪ wspólnota polityczna ▪ kultura a wspólnota polityczna ▪ teoria cywilizacji ▪ współczynnik humanistyczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy wspólnoty politycznej; ▪ przedstawia podstawowe elementy polskiej tożsamości narodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie twierdzenia – <i>człowiek jest istotą społeczną</i>; ▪ wyjaśnia, co oznacza stwierdzenie: „Człowiek jest istotą społeczną”; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega koncepcja wspólnoty politycznej wynikająca z przepisów obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; ▪ charakteryzuje elementy tworzące i wzmacniające wspólnotę polityczną; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne koncepcje wspólnoty politycznej [w tym koncepcje historyczne]; ▪ analizuje wyniki badań naukowych dotyczących roli kultury w procesie kształtowania się wspólnoty politycznej; ▪ przedstawia czynniki kształtujące polską tożsamość narodową;
--	---	---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ dziedzictwo kulturowe ▪ socjologia moralności ▪ awans społeczny 		<p>[dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wspólnot politycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „socjologia humanistyczna”, „socjologia moralności”, „więź społeczna”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących zagadnienia wspólnoty politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia koncepcje wspólnoty politycznej sformułowane przez Ludwika Krzywickiego i Feliksa Konecznego; ▪ wyjaśnia, jakie było znaczenie koncepcji Floriana Znanieckiego i Stanisława Ossowskiego, Marii Ossowskiej, Józefa Chałasińskiego w rozwoju badań socjologicznych.
---	--	---	---	---

III. KOMUNIKOWANIE I MEDIA

Temat lekcji: Komunikacja społeczna

<ul style="list-style-type: none"> ▪ kody komunikacyjne ▪ kodowanie i dekodowanie ▪ kody pozajęzykowe ▪ komunikacja werbalna ▪ komunikacja niewerbalna ▪ przeszkody komunikacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje w swoim otoczeniu elementy komunikacji społecznej; ▪ identyfikuje w konkretnych sytuacjach nadawcę i odbiorcę komunikatu; ▪ podaje przykłady komunikacji niewerbalnej; ▪ wymienia podstawowe czynniki utrudniające proces komunikacji społecznej i podaje konkretne przykłady ich działania; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty komunikacji społecznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy komunikowaniem a komunikowaniem się; ▪ wymienia funkcje komunikowania się; ▪ identyfikuje podstawowe rodzaje kodów komunikacyjnych; ▪ rozpoznaje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poszczególne funkcje komunikowania się; ▪ prawidłowo interpretuje pozawerbalne sygnały w komunikacji; ▪ wskazuje wady i zalety poszczególnych kodów komunikacyjnych; ▪ omawia bariery poznawcze w obszarze komunikacji; ▪ przedstawia zasady skutecznej komunikacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia klasyfikacji procesów komunikowania się; ▪ dokonuje krytycznej analizy konkretnych sytuacji komunikacyjnych, wskazując błędy popełnione przez ich uczestników i sposoby na wyeliminowanie napotkanych przez nich trudności; ▪ wykazuje wady i zalety różnych form komunikowania się; ▪ charakteryzuje metody i techniki wspomagające proces prawidłowego komunikowania się, np. aktywne słuchanie.
---	--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady stereotypów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje poszczególne etapy procesu komunikacji; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje wady i zalety stereotypowego myślenia; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji społecznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne. 	
--	---	---	--	--

Temat lekcji: Media masowe

<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje mediów ▪ komunikowanie masowe a komunikowanie medialne ▪ media społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media w Polsce ▪ media a debata publiczna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykłady sytuacji i wydarzeń, które dowodzą, że media wywierają wpływ na sposób sprawowania władzy przez polityków. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawia główne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce [z uwzględnieniem grupy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ charakteryzuje, ocenia i porównuje rolę mediów różnego typu w debacie publicznej; ▪ wykazuje, że przekaz prezentowany przez media często zależy od ich orientacji politycznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących mediów masowych [tabele, wykresy i schematy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce.
--	---	---	--	---

		<p>odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza” i właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ wskazuje przykładowe sytuacje, w których media realizują funkcję kontrolną wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące mediów masowych. 	<p>przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].</p>	
Temat lekcji: Komunikacja perswazyjna				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ perswazja ▪ socjotechnika ▪ propaganda ▪ marketing polityczny ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ omawia wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ wymienia cechy propagandy; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, [ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod perswazji lub manipulacji]; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia – z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej – wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ etyka dziennikarska ▪ kampanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ wskazuje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „perswazja”, „socjotechnika” „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ podaje cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji perswazyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i>, obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego; ▪ wyjaśnia, jakie są mechanizmy działania marketingu politycznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji perswazyjnej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	
---	---	--	--	--

Temat lekcji: Międzynarodowe *public relations*

<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>soft power</i> ▪ międzynarodowy wizerunek państwa ▪ państwowe instytuty kultury ▪ dyfamacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe narzędzia <i>public relations</i>; ▪ rozpoznaje działania służące budowaniu międzynarodowego wizerunku państwa; ▪ wskazuje w przestrzeni publicznej przykłady działań dyfamacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia uczestników międzynarodowych <i>public relations</i>; ▪ podaje przykłady działań różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej (np. British Council, Instytuty Konfucjusza, Instytut Goethego, Instytut Adama Mickiewicza); ▪ wskazuje elementy składające się na <i>soft power</i> danego państwa; ▪ prawidłowo posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: <i>soft power</i>, <i>public relations</i>, „dyfamacja”; ▪ podaje przykłady przekazów propagandowych o charakterze dyfamacyjnym; ▪ przedstawia przykłady działań zwalczających dyfamację; ▪ wymienia instytucje, których zadaniem jest walka z dyfamacją skierowaną przeciwko państwu polskiemu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ omawia metody walki z dyfamacją, w tym działania Ligi Antydyfamacyjnej i Reduty Dobrego Imienia; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących międzynarodowych <i>public relations</i> [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia i porównuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ przedstawia cele i zakres działalności British Council, Instytutów Konfucjusza, Instytutu Goethego, Instytutu Adama Mickiewicza.
---	--	---	---	---

		<p>badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące międzynarodowych <i>public relations</i>.</p>		
--	--	--	--	--

Temat lekcji: Wolność słowa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ gwarancje wolności słowa ▪ wolność mediów ▪ wolność słowa ▪ odpowiedzialność za słowo ▪ cenzura 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność ochrony wolności słowa; ▪ wskazuje, że każdy człowiek powinien ponosić odpowiedzialność za słowo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy składowe prawa do wolności słowa; ▪ rozpoznaje współczesne przykłady cenzury; ▪ wyjaśnia, jaki jest związek między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wolności słowa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje wolności słowa i wolności mediów; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących wolności słowa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia formy odpowiedzialności mediów i dziennikarzy za słowo; ▪ opisuje, porównuje i ocenia poszczególne typy cenzury; ▪ charakteryzuje historyczne formy cenzury, w tym te funkcjonujące w okresie PRL; ▪ przedstawia problem ochrony wolności słowa w wybranych współczesnych państwach świata.
---	--	--	---	---

IV PRAWO I PRAWA CZŁOWIEKA

Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje

<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawo pozytywne ▪ prawo naturalne ▪ normy społeczne ▪ norma prawna ▪ przepis prawny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „prawo”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; ▪ tłumaczy, na czym polegają różnice w rozumieniu prawa między zwolennikami naturalizmu i pozytywizmu; ▪ porównuje poszczególne rodzaje norm prawnych.
---	---	---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje prawa ▪ gałęzie prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady norm prawnych; ▪ wymienia podstawowe gałęzie prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm społecznych; ▪ wymienia główne rodzaje i gałęzie prawa; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa i jego rodzajów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; ▪ rozpoznaje i omawia poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa i jego rodzajów [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	
--	---	--	--	--

Temat lekcji: System prawa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasady systemu prawa ▪ luka prawna ▪ reguły kolizyjne ▪ zasady prawa ▪ prawo pozytywne ▪ prawo precedensowe ▪ prawo zwyczajowe ▪ prawo religijne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu prawa; ▪ wymienia cechy systemu prawa funkcjonującego we współczesnej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie używa w swoich wypowiedziach pojęć: „luka prawna”, „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; ▪ tłumaczy, jakie są źródła norm obowiązujących w różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna” i „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje systemy prawa pozytywnego i prawa precedensowego; ▪ charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach świata [prawo pozytywne, precedensowe, zwyczajowe, religijne]; ▪ podaje przykłady reguł kolizyjnych stosowanych w systemie prawa.
---	--	---	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone]; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące systemów prawa. 	<p>dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących systemów prawa.</p>	
--	--	---	--	--

Temat lekcji: Źródła prawa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ akty normatywne i nienormatywne ▪ obowiązywanie prawa ▪ źródła prawa ▪ kodeks ▪ dzienniki urzędowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy <i>Konstytucji RP</i> i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny”, „źródło prawa”, „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, „prawo pierwotne UE” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; ▪ porównuje różne typy źródeł prawa obowiązującego w Polsce [z uwzględnieniem sposobu stanowienia, sposobu wprowadzenia do porządku prawnego, zasięgu obowiązywania, adresatów norm, miejsca w hierarchii źródeł prawa]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; ▪ prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między <i>Konstytucją RP</i> a prawem Unii Europejskiej; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej.
--	---	--	--	--

	polskim porządku prawnym.	<ul style="list-style-type: none">▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa;▪ wymienia poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej;▪ rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej;▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym;▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] w unijnym porządku prawnym;▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji];▪ podaje przykłady aktów prawa miejscowego;▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce;▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]	międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>]; <ul style="list-style-type: none">▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego;▪ wyjaśnia znaczenie zasady <i>vacatio legis</i>;▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących źródeł prawa.	
--	---------------------------	--	--	--

		informacje dotyczące źródeł prawa.		
Temat lekcji: Prawo cywilne i rodzinne				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ osoba fizyczna i osoba prawna ▪ zdolność prawna ▪ zobowiązanie ▪ własność ▪ spadek ▪ testament ▪ małżeństwo ▪ wspólnota majątkowa ▪ rozwód ▪ separacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne i prawo rodzinne; ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ podaje przykłady działań, które są możliwe dzięki posiadaniu zdolności do czynności prawnych;;; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia małżeństwa w Polsce; ▪ przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ odszukuje i interpretuje proste przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania pełnomocnictwa;;; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa cywilnego i prawa rodzinnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezwłasnowolnienie” i właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>; ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje postępowań cywilnych; ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „powód”, „pozwany”, „pozew”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny unieważnienia małżeństwa.

			<p>i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących prawa cywilnego i prawa rodzinnego.</p>	
Temat lekcji: Prawo karne				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ podział prawa karnego ▪ zasady prawa karnego ▪ przestępstwo ▪ wykroczenie ▪ kary i środki karne ▪ postępowanie karne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „czyn zabroniony”, „kara”, „środek karny” „przestępstwo”, „wykroczenie” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; ▪ wskazuje źródła prawa karnego; ▪ wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego;; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe działy prawa karnego; ▪ tłumaczy, jakie są funkcje kar i środków karnych przewidzianych w polskim prawie karnym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa karnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu wykroczeń</i>; ▪ wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe etapy i zasady postępowania karnego, w tym postępowania w sprawach dotyczących nieletnich; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji wynikających z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne i normatywne, źródła ikonograficzne] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa karnego; ▪ porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; ▪ przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat zasad i celów stosowania kar w prawie karnym.

			dotyczących prawa karnego.	
Temat lekcji: Prawo administracyjne				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ administracja publiczna ▪ akt administracyjny ▪ decyzja administracyjna ▪ zażalenie ▪ skarga do sądu administracyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje administracji publicznej; ▪ wskazuje przykłady spraw rozstrzyganych przez sądy administracyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ podaje podstawowe cechy prawa administracyjnego; ▪ wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; ▪ przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego; ▪ określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym; ▪ wymienia główne etapy postępowań administracyjnego i sądowoadministracyjnego odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia poszczególne środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; ▪ porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa administracyjnego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia źródła prawa administracyjnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa administracyjnego; ▪ charakteryzuje przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych.

teksty publicystyczne]
informacje dotyczące
prawa administracyjnego.

Temat lekcji: Prawa człowieka

- cechy praw człowieka
- historia praw człowieka
- generacje praw człowieka
- prawa pozytywne i negatywne
- łamanie praw człowieka

- podaje cechy praw człowieka;
- charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym;
- wskazuje przykłady naruszeń praw człowieka w państwach autorytarnych;
- rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych;
- wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym.

- przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych;
- omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka;
- przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji wyróżnianych w prawie międzynarodowym;
- rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne;
- buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka;
- odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące praw człowieka.

- wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych;
- uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych;
- wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi;
- aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka;
- dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne,

- wykazuje, że zakres i sposób ochrony danego prawa człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których jest ono zaliczane;
- ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie;
- rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.

			normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> ▪ środki ochrony ▪ system europejski ▪ system światowy ▪ prawo humanitarne ▪ konwencje haskie i genewskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; ▪ przedstawia zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje cele funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz przedstawia cele i zasady określone w tym dokumencie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie w systemie ochrony praw człowieka ma indywidualna skarga konstytucyjna; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych;</i> ▪ wymienia podstawowe dokumenty określające zasady międzynarodowego prawa humanitarnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące ochrony opraw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ tłumaczy, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących ochrony praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego i światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE, Unii Europejskiej i ONZ.

KLASA 3

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny:				
	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Ustroje współczesnych państw					
Temat lekcji: Modele ustrojowe państw					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ustrój polityczny ▪ system polityczny ▪ forma rządów ▪ reżim polityczny ▪ ustrój terytorialno-prawny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych: <ul style="list-style-type: none"> - monarchii i republik, - państw demokratycznych, autorytarnych i totalitarnych, - państw unitarnych i państw o złożonej strukturze prawno-terytorialnej; ▪ wymienia podstawowe cechy państw demokratycznych i państw totalitarnych; ▪ wskazuje podstawową różnicę pomiędzy monarchią a republiką. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe elementy tworzące ustrój państwa; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „system rządów”, „państwo unitarne”, „państwo złożone”, „federacja”, „autonomia”; ▪ wskazuje podstawowe różnice między monarchią a republiką; ▪ wymienia podstawowe typy monarchii i republik; ▪ wymienia podstawowe systemy rządów; ▪ wskazuje podstawowe reżimy polityczne i ich charakterystyczne cechy; ▪ podaje przykłady państw, w których panują współcześnie reżimy autokratyczne; ▪ wskazuje różnice między państwem unitarnym a państwem złożonym; ▪ podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy modelu ustrojowego określanego jako liberalna demokracja; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje dyktaturę wojskową; ▪ porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; ▪ charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć: „ustrój polityczny” i „system polityczny”; ▪ przedstawia na przykładach różnice w definiowaniu pojęć „ustrój państwa” i „system polityczny”; ▪ dostrzega wady i zalety koncepcji „idealnego państwa” stworzonej przez Platona; ▪ porównuje znaczenie pojęcia „reżim” w języku potocznym i naukowym; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat współczesnych i historycznych modeli ustrojowych państwa.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; ▪ wyjaśnia przyczyny wyodrębniania terytoriów autonomicznych; ▪ podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; ▪ wyjaśnia, na czym polega autonomia; ▪ przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]. 		dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie.	
--	--	---	--	--	--

Temat lekcji: Monarchie i republiki

<ul style="list-style-type: none"> ▪ sukcesja ▪ prezydent ▪ kolejalna głowa państwa ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolejalna głowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii elekcyjnych i dziedzicznych; ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „głowa państwa”, „prezydent”; ▪ wymienia typy współczesnych monarchii; ▪ podaje cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ omawia podstawowe zasady sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy państwa wykorzystywane we współczesnych republikach; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ zestawia ze sobą formy odpowiedzialności monarchy; ▪ porównuje sposoby wyboru głowy państwa w wybranych republikach współczesnych; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ gromadzi, analizuje i przedstawia informacje dotyczące kolejalnych głów państwa funkcjonujących w wybranych państwach świata; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych dotyczące głowy państwa w wybranym państwie świata; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania współczesnych monarchii i republik.
---	---	--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ wskazuje formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]; ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa. 	systemach rządów i różnych państwach.	głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	
--	--	--	---------------------------------------	---	--

Temat lekcji: Władza ustawodawcza

<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje parlamentu ▪ struktura parlamentu ▪ proces legislacyjny ▪ system wyborczy ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia parlament od innych organów władzy w państwie; ▪ wymienia funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ podaje przykłady form realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ rozpoznaje dwie podstawowe struktury parlamentu [monokameralną i bikameralną]; ▪ wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislatywa”; ▪ charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozpoznaje formy realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polega kadencyjność parlamentu; ▪ wymienia podstawowe tryby funkcjonowania parlamentów; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami „izba wyższa parlamentu”, „izba niższa parlamentu” oraz „izba pierwsza”, „izba druga”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach omawia różnice w kompetencjach poszczególnych izb parlamentu; ▪ porównuje różne sposoby podejmowania decyzji w parlamentach [różne rodzaje większości]; ▪ porównuje różne systemy wyborcze, wskazując ich wady i zalety; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty podnoszone w sporze dotyczącym oceny funkcjonowania parlamentów monokameralnych i bikameralnych; ▪ wyjaśnia zależność między strukturą polityczną parlamentu a systemem partyjnym; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
---	--	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ tłumaczy, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wskazuje, jakie są praktyczne konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; podaje podstawowe cechy systemów wyborczych. 			
--	--	---	--	--	--

Temat lekcji: Władza wykonawcza

<ul style="list-style-type: none"> ▪ głowa państwa ▪ rząd ▪ odpowiedzialność polityczna ▪ koalicja rządowa ▪ rząd mniejszościowy ▪ współrządzenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje działania właściwe dla organów władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują monarchatyczny i dualistyczny model władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady kompetencji właściwych dla głowy państwa i premiera/kanclerza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „egzekutywa”, „gabinet”, „premier”, „kanclerz”, „wotum zaufania”; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełni premier/kanclerz; ▪ rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monarchatyczny i dualistyczny; ▪ wymienia etapy podstawowej procedury tworzenia rządu; ▪ wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegiarna]; ▪ tłumaczy, jak funkcjonują rządy koalicyjne, większościowe i mniejszościowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia różne typy relacji między głową państwa a rządem; ▪ charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a monarchą na przykładzie systemu funkcjonującego w Wielkiej Brytanii; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a głową państwa w republice, np. Niemczech i Francji; ▪ przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; ▪ na wybranych przykładach wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji; ▪ porównuje sposoby powoływania rządu w dwóch wybranych państwach [np. w Republice 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zestawia ze sobą różne typy koalicji rządowych; ▪ porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej]; ▪ porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach analizuje mechanizmy kryzysów rządowych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą wykonawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat władzy wykonawczej w poszczególnych państwach i okresach historycznych.
---	--	--	---	---	---

			<p>Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w dwóch wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej]; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 		
--	--	--	--	--	--

Temat lekcji: Systemy polityczne

<ul style="list-style-type: none"> ▪ system parlamentarno-gabinetowy ▪ system prezydencki ▪ system kanclerski ▪ system semiprezydencki ▪ system parlamentarno-komitetowy ▪ system superprezydencki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe systemy polityczne typowe dla reżimów demokratycznych; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują podstawowe systemy polityczne charakterystyczne dla reżimów demokratycznych [np. system kanclerski – Niemcy; system prezydencki – USA]; ▪ rozpoznaje podstawowe cechy systemu parlamentarno-gabinetowego oraz systemu prezydenckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest system polityczny; ▪ określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; ▪ wymienia podstawowe cechy systemów: <ul style="list-style-type: none"> - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; ▪ charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe funkcjonujące w Wielkiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje pozycję i kompetencje prezydenta w systemach prezydenckim i superprezydenckim; ▪ porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; ▪ wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: <ul style="list-style-type: none"> - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władz ustawodawczej i wykonawczej; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z funkcjonowaniem różnych systemów politycznych we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat
--	---	---	--	---	---

		Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji [organy władzy, ich kompetencje i łączące je zależności].	dotyczące wybranych systemów rządów; <ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne odnoszące się do systemów rządów [z konstytucji i innych źródeł normatywnych obowiązujących w wybranych państwach świata]. 	systemów politycznych z wybranych państw świata i z poszczególnych okresów historycznych.
--	--	--	---	---

II. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej

Temat lekcji: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

<ul style="list-style-type: none"> preambuła zasady ustrojowe stany nadzwyczajne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się terminami: „preambuła”, „konstytucja”/”ustawa zasadnicza”, „stany nadzwyczajne”; podaje podstawowe cechy konstytucji; wskazuje podstawowe zasady wynikające z preambuły <i>Konstytucji RP</i>; wymienia podstawowe zasady ustrojowe wynikające z <i>Konstytucji RP</i>; podaje przykłady konstytucyjnych praw i wolności: <ul style="list-style-type: none"> osobistych, politycznych, ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym konstytucja różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w RP; prawidłowo posługuje się terminami: „nowelizacja konstytucji”, „stany nadzwyczajne”, „stan wojenny”, „stan wyjątkowy”, „stan klęski żywiołowej”; wyjaśnia, na czym polegają szczególna treść, forma i moc konstytucji; porównuje okoliczności uchwalenia konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; wymienia podstawowe zapisy z preambuły <i>Konstytucji RP</i> z 1997 r; podaje daty roczne uchwalenia Konstytucji 3 maja i konstytucji marcowej; wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: <ul style="list-style-type: none"> republikańskiej formy rządu, 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje polskie tradycje konstytucyjne; analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; prawidłowo posługuje się nazwami jednostek redakcyjnych <i>Konstytucji RP</i>; omawia cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; przedstawia zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie trwania stanów nadzwyczajnych; interpretuje wybrane przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i>; odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje genezę, postanowienia i znaczenie konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu upowszechnienie wśród uczniów znajomości zasad uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą funkcjonowaniem rozwiązań ustrojowych wynikających z <i>Konstytucji RP</i> oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat <i>Konstytucji RP</i>.
--	---	---	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - demokratycznego państwa prawa, - pluralizmu politycznego i społecznego, - suwerenności narodu i przedstawicielstwa, - podziału i równowagi władz, - jednolitości państwa, - konstytucjonalizmu, - decentralizacji władzy publicznej i samorządności, - gwarancji praw i wolności, - społecznej gospodarki rynkowej; ▪ przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ wymienia warunki wprowadzenia stanu nadzwyczajnego w Polsce. 			
--	--	--	--	--	--

Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce

<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory ▪ zasady wyborcze ▪ próg wyborczy ▪ referendum ▪ inicjatywa ludowa ▪ partycypacja ▪ konsultacje ▪ informowanie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „mandat”; ▪ wymienia organy władzy pochodzące z wyborów; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ uzasadnia konieczność przeprowadzania konsultacji publicznych oraz informowania społeczeństwa o kluczowych decyzjach władz państwowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ przedstawia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ wyjaśnia, czym są referenda oraz inicjatywa ludowa; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ przedstawia zasady organizacji referendum ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; ▪ wyjaśnia, co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ podaje, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ porównuje zasady organizacji różnego typu referendum w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą funkcjonowania procedur demokratycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat tego, jak funkcjonują procedury demokratyczne we
--	---	--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, jaki wpływ ma przeprowadzanie konsultacji i informowanie społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce. 	<p>narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce.</p>		<p>współczesnej Polsce i jak funkcjonowały one w poprzednich okresach historii polskiego państwa.</p>
Temat lekcji: Parlament RP					
<ul style="list-style-type: none"> Sejm RP Senat RP Zgromadzenie Narodowe Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu komisje parlamentarne prezydium Sejmu i Senatu Konwent Seniorów 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się terminami: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”; podaje przykłady funkcji Sejmu i Senatu; wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; podaje aktualnych marszałków obu izb parlamentu; wymienia podstawowe etapy zwykłej procedury ustawodawczej oraz uczestniczące w niej organy. 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się terminami: „koło poselskie”, „komisja”, „kworum”, „skrócenie kadencji”; charakteryzuje główne kompetencje Sejmu RP i Senatu RP; przedstawia główne funkcje Sejmu RP i Senatu RP oraz wskazuje przykłady ich realizacji; podaje główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; podaje cechy mandatu wolnego funkcjonującego w Polsce; wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; omawia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; podaje podstawowe zasady głosowania w polskim parlamencie; charakteryzuje zwykłą procedurę ustawodawczą; sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a egzekutywą w Polsce; charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a władzą sądowniczą w Polsce; charakteryzuje rolę parlamentu w dyplomacji publicznej; przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; porównuje funkcjonowanie mandatów materialnego i formalnego w Polsce; interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu; porównuje i ocenia przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: <ul style="list-style-type: none"> instytucji immunitetu poselskiego, roli Senatu RP, postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania parlamentu we współczesnej Polsce i w poszczególnych okresach historii państwa polskiego.

		<p>wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były wybrane obrady Sejmu RP lub Senatu RP. 			
Temat lekcji: Prezydent RP					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje ▪ kompetencje ▪ zadania ▪ odpowiedzialność 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady kompetencji Prezydenta RP i działań podejmowanych przez głowę państwa; ▪ wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ wskazuje zadania Prezydenta RP: <ul style="list-style-type: none"> - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; ▪ wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada kontrasygnaty. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie prerogatyw w kontekście pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; ▪ przedstawia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydenckiego; ▪ wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP; ▪ porównuje i ocenia przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat pozycji ustrojowej i aktywności politycznej głowy państwa we współczesnej Polsce i poprzednich okresach historii polskiego państwa.
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ premier ▪ ministrowie ▪ wotum zaufania ▪ wotum nieufności ▪ administracja rządowa ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: Rada Ministrów”, „prezes Rady Ministrów”, „minister”, „ministerstwo”, „wotum nieufności”; ▪ przedstawia skład Rady Ministrów RP, wymieniając kluczowe ministerstwa; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez Radę Ministrów RP; ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „konstruktywne wotum nieufności”, „odpowiedzialność polityczna”, „odpowiedzialność konstytucyjna”, „wojewoda”, „administracja publiczna”; ▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; ▪ omawia poszczególne procedury powoływania Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności oraz wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; ▪ omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania; ▪ podaje zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje procedury powoływania Rady Ministrów RP; ▪ przedstawia relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i innych organów administracji publicznej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje procedury regulujące wyłanianie rządu Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; ▪ rozpoznaje organy administracji zespolonej oraz administracji niezespolonej; ▪ uzasadnia, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą pozycji ustrojowej i aktywności politycznej Rady Ministrów w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Polsce.
--	---	--	---	---	---

Temat lekcji : Sądy i trybunały

<ul style="list-style-type: none"> ▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądownictwo powszechne ▪ sądy wojskowe ▪ sądownictwo administracyjne ▪ Trybunał Stanu ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ Krajowa Rada Sądownictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „sąd”, „sędzia”, „trybunał”, „władza sądownicza”; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad regulujących funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce; ▪ wymienia rodzaje sądów powszechnych; ▪ rozpoznaje przykłady stosowania zasady dwuinstancyjności; ▪ podaje przykłady spraw rozstrzyganych przez Trybunał Stanu i Trybunał Konstytucyjny w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „wymiar sprawiedliwości”, „sądy powszechne”, „sądy administracyjne”, „sądownictwo konstytucyjne”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce: <ul style="list-style-type: none"> - zasadę niezawisłości sędziów, - zasadę instancyjności, - zasadę niezależności sądów, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Polsce; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia procedurę postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę Krajowej Rady Sądownictwa i przedstawia procedurę powoływania jej członków; ▪ interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i> i innych aktów normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady powoływania ławników w postępowaniu sądowym; ▪ wyjaśnia znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów spraw rozstrzygniętych przez ten organ; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce oraz problemów związanych z jej działalnością.
--	---	--	--	---	---

- wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa.

Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa

- Najwyższa Izba Kontroli
- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
- Instytut Pamięci Narodowej
- prokuratura

- wymienia konstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa;
- rozpoznaje działania właściwe dla poszczególnych organów kontroli państwowej i ochrony prawa.

- wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ;
- charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności;
- wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji;
- podaje zadania Instytutu Pamięci Narodowej;
- charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania;
- przedstawia obowiązki prokuratora.

- przedstawia wymogi, które musi spełnić osoba składająca skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich;
- interpretuje przepisy prawne *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa;
- odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.

- omawia organizację Najwyższej Izby Kontroli;
- odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.

- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.:
 - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników,
 - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich;
- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat różnorodnych form aktywności Instytutu Pamięci Narodowej, w tym procedury lustracyjnej;
- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania organów kontroli państwowej i ochrony prawa w Polsce oraz problemów związanych z ich działalnością, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.

Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce

- gmina
- powiat
- województwo
- zadania samorządów
- budżet samorządu terytorialnego

- prawidłowo posługuje się terminami: „gmina”, „powiat”, „województwo”, „wójt”, „rada gminy”;
- rozpoznaje przykłady zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce;

- wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny;
- przedstawia na wybranych przykładach polskie tradycje samorządowe;
- charakteryzuje zasady regulujące działania samorządu terytorialnego

- charakteryzuje polskie tradycje samorządowe;
- przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego;

- porównuje organizację władzy samorządowej w gminach różnego typu;
- przedstawia zasady rozdzielania subwencji ogólnej;
- odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne,

- przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy;
- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy

<ul style="list-style-type: none"> ▪ nadzór nad samorządem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, w granicach których jednostek samorządu terytorialnego w Polsce leżą jego szkoła i miejsce zamieszkania; ▪ podaje przykładowe źródła dochodów gminy. 	<p>w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zadania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce [zadania własne, zlecone, powierzone]; ▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia i uchwalania budżetu jednostek samorządu terytorialnego; ▪ znajduje informacje na temat dochodów gminy, w której mieszka / w której znajduje się jego szkoła. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje procedury uchwalania i realizacji oraz strukturę budżetu swojej gminy [w tym źródła dochodów, wydatki, formy kontroli wydatkowania środków publicznych]; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<p>tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła. 	<p>dotyczące zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce.
---	--	--	--	--	--

III. Polityki publiczne

Temat lekcji: Polityki publiczne

<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityki publiczne ▪ uczestnicy polityk publicznych ▪ etapy polityk publicznych ▪ rodzaje polityk publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady realizowanych w Polsce polityk publicznych; ▪ wskazuje przykłady świadczeń publicznych [usług społecznych, usług socjalnych]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym są polityki publiczne; ▪ wyróżnia rodzaje polityk publicznych; ▪ wymienia podmioty polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki kształtujące polityki publiczne; ▪ podaje główne zasady polityk publicznych w Polsce; ▪ wymienia narzędzia i instrumenty umożliwiające realizację polityk publicznych; ▪ podaje kryteria oceny programów publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia proces tworzenia i realizacji polityk publicznych; ▪ analizuje przebieg wybranego programu publicznego i jego rezultaty; ▪ podaje przykłady działań organów władzy wykorzystujących poszczególne instrumenty realizacji polityk publicznych; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów [wewnętrznych i zewnętrznych] na kształt polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki wpływające na dobór instrumentów realizacji polityk publicznych; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej lub konkretnego programu publicznego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad realizacji i problemów dotyczących polityk publicznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji,
--	---	--	---	--	---

			opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych.		budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Finanse publiczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ finanse publiczne ▪ dług publiczny ▪ polityka fiskalna ▪ budżet ▪ strategię rozwoju gospodarczego ▪ ustawa budżetowa ▪ dochody i wydatki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „budżet państwa”, „rok budżetowy”; ▪ podaje przykłady dochodów budżetu państwa; ▪ podaje przykładowe kierunki wydatków budżetowych państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady środków publicznych; ▪ wymienia przykłady działań podejmowanych przez organy władzy w sektorze finansów publicznych; ▪ podaje przykłady podmiotów z sektora finansów publicznych; ▪ wymienia podstawowe organy i instytucje państwa zarządzające środkami publicznymi; ▪ podaje główne źródła wpływów budżetowych; ▪ wskazuje główne kierunki wydatków z budżetu centralnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje podstawowe funkcje polityki fiskalnej państwa; ▪ porównuje aktywną i pasywną politykę fiskalną państwa, wskazując źródła i konsekwencje każdej z nich; ▪ porównuje sposób uchwalania ustawy zwykłej i ustawy budżetowej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje powstania długu publicznego; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranego zagadnienia dotyczącego finansów publicznych; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące problemów związanych z finansami publicznymi w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Gospodarka i rozwój					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityka gospodarcza ▪ modele polityki gospodarczej ▪ rozwój regionalny ▪ polityka przemysłowa ▪ gospodarka żywnościowa ▪ ochrona środowiska ▪ badania i innowacje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gospodarka wolnorynkowa”, „popyt”, „podaż”, „własność prywatna”; ▪ podaje przykłady aktywności państwa w obszarze gospodarki. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „wolność konkurencji”, „produkt krajowy brutto”, „polityka regionalna”; ▪ wskazuje czynniki wpływające na politykę gospodarczą państwa; ▪ wymienia podstawowe cechy dwóch podstawowych modeli polityki gospodarczej państwa [gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej]; ▪ wskazuje i omawia główne cele i kierunki strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia funkcje polityki gospodarczej państwa; ▪ analizuje i ocenia główne założenia strategii rozwoju Polski; ▪ analizuje główne instrumenty polityki regionalnej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące gospodarki i rozwoju gospodarczego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje z różnych perspektyw wady i zalety poznanych modeli polityki gospodarczej państwa; ▪ omawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki gospodarczej państwa polskiego; ▪ przedstawia uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na realizację strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; ▪ porównuje różne modele polityki przemysłowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej; ▪ bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranej polityki publicznej państwa polskiego, budując argumenty i kontrargumenty.

		<p>rozwoju gospodarczego państwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i aspekty polityki: <ul style="list-style-type: none"> - regionalnej, - przemysłowej, - w zakresie gospodarki żywnościowej, - w zakresie ochrony środowiska, - w zakresie badań i innowacji. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy, plakaty] informacje dotyczące gospodarki i rozwoju. 	
--	--	---	--	--	--

IV. Polska po 1989 roku

Temat lekcji: Spuścizna po PRL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ustrój PRL ▪ konstytucja stalinowska ▪ reforma rolna ▪ nacjonalizacja przemysłu ▪ bunty społeczne ▪ socrealizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „kolektywizacja”, „nacjonalizacja”, „hegemonia partii komunistycznej”; ▪ podaje przykłady postaw oraz zjawisk społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych charakterystycznych dla okresu PRL; ▪ wskazuje przykłady postaci, które odegrały kluczowe role w procesie demontażu rządów komunistycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „nomenklatura”, „opór społeczny”; ▪ wymienia podstawowe uwarunkowania, które doprowadziły do uformowania się systemu komunistycznego w Polsce; ▪ podaje podstawowe cechy ustroju PRL w obszarach politycznym, gospodarczym i kulturowym; ▪ wskazuje przykłady sztuki socrealistycznej; ▪ wymienia główne kryzysy władzy komunistycznej w Polsce [lata 1956, 1968, 1970, 1976, 1980]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konsekwencje nacjonalizacji przemysłu i handlu oraz kolektywizacji rolnictwa; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poszczególne fazy funkcjonowania systemu komunistycznego w Polsce; ▪ przedstawia przyczyny, przebieg i skutki kolejnych kryzysów władzy komunistycznej w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy przepisów prawnych z konstytucji stalinowskiej wprowadzonej w Polsce; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat spuścizny PRL; ▪ bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranych problemów wynikających ze spuścizny PRL, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ na podstawie dostępnej literatury dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen epoki tzw. Polski Ludowej formułowanych w polskiej przestrzeni publicznej.
---	---	--	---	---	---

Temat lekcji: Transformacja ustrojowa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ pierestrojka ▪ obrady Okrągłego Stołu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gruba kreska”, „wojna na górze”, „przyspieszenie”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia polityki Michaiła Gorbaczowa; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90. XX w., w tym ocenia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na podstawie dostępnej literatury dokonuje prezentacji i oceny różnych poglądów na
--	---	---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory czerwcowe ▪ Jesień Narodów ▪ gruba kreska ▪ dekomunizacja ▪ lustracja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje rok utworzenia NSZZ Solidarność; ▪ podaje przykłady postanowień Okrągłego Stołu; ▪ wskazuje rok, w którym odbyły się obrady Okrągłego Stołu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę powstania i główne etapy działalności NSZZ „Solidarność”; ▪ wymienia główne postanowienia porozumień zawartych podczas obrad Okrągłego Stołu; ▪ omawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego w latach 1989–1991; ▪ przedstawia główne cechy modelu dekomunizacji i lustracji realizowanego w Polsce; ▪ przedstawia role Jana Pawła II i Lecha Wałęsy w procesie transformacji ustrojowej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy roli Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunizacji Europy Środkowo-Wschodniej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich. 	<p>społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje przebieg procesu dekomunizacji w Polsce i wybranych państwach europejskich; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich. 	<p>kwestie rozliczenia okresu PRL oraz przebiegu transformacji ustrojowej [w tym lustracji];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji, budując argumenty i kontrargumenty.
--	---	---	--	--	---

Temat lekcji: Partie polityczne

<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ rodzaje partii politycznych ▪ systemy partyjne ▪ polska scena polityczna po 1989 r. ▪ finansowanie partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „partia polityczna”, „program polityczny”; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez partie polityczne; ▪ omawia zasady tworzenia i finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ wymienia partie polityczne reprezentowane w polskim parlamencie oraz polityków stojących na ich czele. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy i funkcje partii politycznych; ▪ podaje podstawowe kryteria klasyfikacji partii politycznych; ▪ wymienia główne etapy kształtowania się systemu wielopartyjnego w Polsce; ▪ analizuje przepisy z <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; ▪ przedstawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle wyników ostatnich wyborów parlamentarnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia systemy partyjne charakterystyczne dla państw demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje modele systemów partyjnych, uwzględniając czynniki mające wpływ na ich powstanie i skutki polityczne; ▪ przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej oceny zasad finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych przepisów statutów partii politycznych działających w Polsce; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania partii politycznych w Polsce – dawniej i współcześnie.
--	---	---	---	--	--

Temat lekcji: Transformacja gospodarcza

<ul style="list-style-type: none"> ▪ gospodarka centralnie sterowana ▪ plan Balcerowicza ▪ prywatyzacja ▪ powszechne uwłaszczenie ▪ reprivatyzacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „reprivatyzacja”, „nomenklatura”; ▪ podaje przykłady zmian, które zaszły w gospodarce polskiej po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się terminami: „powszechne uwłaszczenie”, „prywatyzacja”, „restrukturyzacja”; ▪ podaje podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej; ▪ wymienia podstawowe aspekty kryzysu gospodarczego w latach 80. XX wieku; ▪ przedstawia podstawowe założenia tzw. planu Balcerowicza; ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu prywatyzacji w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia skutki społeczne i ekonomiczne funkcjonowania gospodarki centralnie sterowanej; ▪ podaje przykłady reform gospodarczych przeprowadzonych w PRL w latach 80.; ▪ przedstawia krótkofalowe i długofalowe i ekonomiczne skutki realizacji tzw. planu Balcerowicza; ▪ wymienia różne formy prywatyzacji; ▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między pojęciami „prywatyzacja” i „reprivatyzacja”; ▪ wymienia negatywne i pozytywne skutki reprivatyzacji w Polsce; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje różnice między modelami gospodarki komunistycznej wdrożonymi w Polsce i ZSRS; ▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ omawia główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym procesu transformacji w Polsce postkomunistycznej; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat transformacji gospodarczej w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących procesu transformacji gospodarczej w Polsce.
---	--	---	--	---	---

Temat lekcji: Postkomunizm

<ul style="list-style-type: none"> ▪ aspekty postkomunizmu ▪ uwłaszczenie nomenklatury ▪ kapitalizm polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia premierów i prezydentów III RP, w tym tych wywodzących się ze środowisk postkomunistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe przejawy postkomunizmu; ▪ dostrzega przejawy tzw. kapitalizmu politycznego; ▪ przedstawia sylwetki polityczne wszystkich prezydentów III RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny, przejawy i społeczno-ekonomiczne skutki kapitalizmu politycznego; ▪ omawia zmiany na polskiej scenie politycznej, do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje różne aspekty zjawiska postkomunizmu; ▪ analizuje główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym oceny III RP; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat przyczyn, przejawów i skutków postkomunizmu w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji,
---	---	--	--	--	--

			<p>których doszło w 2. poł. lat 90. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje polską scenę polityczną u progu XXI w.; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce. 	<p>tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce.</p>	<p>budując argumenty i kontrargumenty;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących różnych form postkomunizmu w Polsce.
Temat lekcji: Polska w XXI wieku					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rewolucja moralna ▪ IV Rzeczpospolita ▪ spory i konflikty w polskiej polityce po 2005 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne przemiany polityczne w Polsce w pierwszej i drugiej dekadzie XXI w.; ▪ podaje przykłady problemów będących przyczynami sporu między PO i PiS; ▪ podaje podstawowe informacje na temat katastrofy smoleńskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawową oś podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; ▪ omawia główne założenia koncepcji IV RP i wskazuje promujące ją środowiska polityczne; ▪ przedstawia przejawy i przyczyny sporu między PO i PiS; ▪ prezentuje przykłady konfliktów politycznych w Polsce po wyborach w 2005 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia przyczyny, przejawy i konsekwencje podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; ▪ analizuje wyniki wyborów parlamentarnych w 2005 r., wskazując ich konsekwencje polityczne; ▪ porównuje sylwetki i poglądy polityczne Jarosława Kaczyńskiego i Donalda Tuska; ▪ przedstawia przyczyny i skutki przedwczesnych wyborów parlamentarnych w Polsce w 2007 r.; ▪ omawia główne kwestie podnoszone w politycznym sporze wokół katastrofy smoleńskiej; ▪ charakteryzuje zmiany polityczne, do których doszło w Polsce w latach 2010 i 2015; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych fragmentów programów wyborczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje tzw. partie protestu funkcjonujące na polskiej scenie politycznej w XXI w.; ▪ wyjaśnia istotę tzw. sporu o samolot oraz sporu krzesło; ▪ analizuje przyczyny zwycięstw wyborczych PiS od 2015 r.; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia politycznego w Polsce w XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej oceny wydarzeń politycznych w Polsce w XXI w.; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów sporów politycznych w Polsce w XXI w.

			<p>partii politycznych oraz innych elementów kampanii wyborczych;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia politycznego w Polsce w XXI w.		
--	--	--	---	--	--

KLASA 4

Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Czym są prawa człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do kategorii i generacji; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.

				praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
2. Ochrona praw człowieka w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia ▪ wniosek do RPO ▪ skarga konstytucyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; ▪ wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej ▪ analizować materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; ▪ proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony praw człowieka w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą ochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Europejski system ochrony praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ <i>Europejska karta społeczna</i> ▪ <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> 	<p>fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,</i> - <i>Europejskiej karty socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> ▪ wymienia cele funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,</i> - <i>Europejskiej karty socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zasady funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej protokołów dodatkowych, - <i>Europejskiej kartą socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka. ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>Trybunałem Praw Człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący europejskiego systemu ochrony praw człowieka. 	<p>funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą europejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
<p>4. Światowy system ochrony praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> ▪ paktów praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców 	<p><i>deklaracji praw człowieka, oraz przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego o paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego o paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ <i>wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka.</i> 	<p><i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ <i>przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ <i>wymienia cele i zasady funkcjonowania:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego Trybunału Karnego,</i> - <i>Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka,</i> - <i>Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców;</i> ▪ <i>wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego;</i> 	<p>system ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane 	<p><i>obywatelskich i politycznych,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący światowego systemu ochrony praw człowieka. 	<p>światowego systemu ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą światowego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
--	---	--	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	statystyczne, źródła ikonograficzne].		
5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka ▪ Amnesty International ▪ Human Rights Watch ▪ Helsińska Fundacja Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca ▪ organizacje humanitarne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: <ul style="list-style-type: none"> - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca; ▪ omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; ▪ określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą organizacje pozarządowe

				w ochronę praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		zaangażowane w ochronę praw człowieka.
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE						
1. Współczesne stosunki międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmioty prawa międzynarodowego ▪ zasady prawa międzynarodowego ▪ wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ wymienia czynniki wpływające na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wskazuje współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; ▪ wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ tłumaczy, jakie są źródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.

			[teksty narracyjne, dane statystyczne].	źródła ikonograficzne].		
2. Ład międzynarodowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy ładu międzynarodowego o ▪ mocarstwa ▪ znaczenie supermocarstw ▪ zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. ▪ znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej ▪ działania regionalnych mocarstw niezachodnich, ▪ relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej] ▪ mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia poszczególne typy ładu międzynarodowego; o; ▪ wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; ▪ przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ wskazuje przykładowe czynniki wpływające na kształt współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje – na podstawie analizy prostych źródeł statystycznych – państwa o najniższym i najwyższym PKB; ▪ podaje przykłady zasobów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienić kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; ▪ charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; ▪ poprawnie posługuje się pojęciem „strefa wpływów”; ▪ określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska Organizacja Współpracy]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; ▪ określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskiej Organizacji Współpracy]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnego ładu międzynarodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu międzynarodowego.

		naturalnych, których dostępność wpływa na kształt współczesnej polityki międzynarodowej.	materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 		
3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ strategiczne zasoby naturalne ▪ zmiany klimatyczne ▪ PKB ▪ wzrost gospodarczy ▪ neokolonializm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; ▪ wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; ▪ podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; ▪ wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „neokolonializm”; ▪ rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; ▪ uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; ▪ przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; ▪ dokonuje krytycznej analizy mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej; ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia gospodarki w polityce międzynarodowej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			<p>dysproporcje między państwami;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>PKB], w tym dawne metropolie i kolonie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowej.</p>	
<p>4. Współczesna globalizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ globalizacja ▪ aktorzy globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ przyczyny i skutki procesu globalizacji ▪ makdonaldyzacja ▪ korporacje transnarodowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; ▪ rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; ▪ wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; ▪ przedstawia źródła procesów globalizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne we współczesnym świecie; ▪ wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja; ▪ wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ porównuje i ocenia z różnych perspektyw procesy globalizacyjne przebiegające dawniej i współcześnie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą skutków współczesnych procesów

		<p>przebiegających we współczesnym świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej. 	<p>międzynarodową w związku z procesem globalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>gospodarczych] w procesie globalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>materiał źródłowy dotyczący globalizacji.</p>	<p>globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.</p>
<p>5. Konflikty i terrorizm</p>	<ul style="list-style-type: none"> konflikt międzynarodowy konflikt etniczny separatyzm terrorizm rozwiązywanie konfliktów pomoc humanitarna i rozwojowa 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terrorizm”; wskazuje przykłady konfliktów etnicznych 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo posługuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terrorizmu; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące konfliktów etnicznych,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ interwencje humanitarne ▪ misje pokojowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ we współczesnych Europie, Azji i Afryce; ▪ przedstawia przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych ruchów separatystycznych; ▪ wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ podaje przykłady misji pokojowych realizowanych w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; ▪ wymienia główne organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie ▪ wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ - w granicach Unii Europejskiej, ▪ - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, ▪ - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, ▪ - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; ▪ przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; ▪ omawia przykładowe formy pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; ▪ podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; ▪ analizuje proste materiały źródłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej państwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; ▪ wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; ▪ porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; ▪ charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; ▪ analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ etnicznych/separatyzmów; ▪ przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ separatyzmów i współczesnego terroryzmu; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.
---	---	---	--	---	---

			dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne].	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 		
--	--	--	--	---	--	--

III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE

1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> ▪ cele i zadania ONZ ▪ organy ONZ ▪ organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych ▪ <i>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> ▪ misje pokojowe ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne organy ONZ; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności uchwalenia <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> oraz postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; ▪ wymienić cele i formy misji pokojowych ONZ; ▪ wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne założenia zawarte w <i>Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i>; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli ONZ we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
---	--	--	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Światowej Organizacji Handlu, <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
2. Organizacje ponadregionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową ▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

				statystyczne, źródła ikonograficzne].	organizacji ponadregionalnych.	
3. Organizacja Paktu Północnoatlantycznego	<ul style="list-style-type: none"> • cele i zadania NATO • <i>Traktat północnoatlantyczny</i> • partnerzy NATO • operacje pokojowe i militarne NATO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne przyczyny powstania NATO; ▪ wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantycznego; ▪ określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantyczny</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; ▪ przedstawia rolę USA w strukturach NATO; ▪ wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; ▪ przedstawia rozwój terytorialny NATO; ▪ przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; ▪ wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące działalności NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością NATO; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Organizacje regionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionalizm ▪ Rada Europy ▪ OBWE ▪ ASEAN ▪ WNP ▪ EFTA ▪ NAFTA ▪ APEC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; ▪ podaje przykłady działalności Rady Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: <ul style="list-style-type: none"> - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - Rada Europy, - Organizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji regionalnych;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ strefy wolnego handlu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje cele działania OBWE. 	<p>i Współpracy w Europie [OBWE],</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], <ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „strefa wolnego handlu”; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].</p>	<p>Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE],</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności współczesnych organizacji regionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji regionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	---	---	---	---	--	---

IV. UNIA EUROPEJSKA

<p>1. Integracja europejska</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z integracją europejskiej;
--	---	--	---	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> państwa członkowskie UE 	<p>jedności europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>państw do Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii Europejskiej; charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący integracji europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Instytucje Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> kompetencje UE Rada Europejska Parlament Europejski Komisja Europejska Rada Unii Europejskiej Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania instytucji UE; organizuje debatę dotyczącą roli

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>między tymi instytucjami;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>funkcjonowania najważniejszych organów/instytucji UE.</p>	<p>poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.</p>
<p>3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ unia gospodarcza i walutowa ▪ przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ▪ wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; ▪ wskazuje główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; ▪ przedstawia główne założenia unii gospodarczej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; ▪ analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; ▪ przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu kompetencji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

				źródła ikonograficzne].	wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE.	
4. Fundusze i polityka spójności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityka spójności UE ▪ fundusze europejskie ▪ konkurencja i ochrona konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. ▪ wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych UE [np. wspólnej polityki rolnej]; ▪ wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne kierunki integracji europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; ▪ wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; ▪ analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą wykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

V. POLITYKA ZAGRANICZNA

<p>1. Polityka zagraniczna i racja stanu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dyplomacja ▪ ambasada ▪ urząd konsularny ▪ racja stanu ▪ polityka zagraniczna III RP ▪ uczestnictwo Polski w ugrupowaniach regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; ▪ wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; ▪ charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; ▪ porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie; ▪ wymienić organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowani a polityki zagranicznej; ▪ porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; ▪ przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów ich realizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; ▪ organizuje debatę dotyczącą kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
<p>2. Polska w Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polska w UE ▪ fundusze UE w Polsce ▪ obywatelstwo unijne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; ▪ podaje przykładowe korzyści 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące członkostwa Polski w UE;

		<p>wynikające z procesu integracji Polski z Unią Europejską.</p>	<p>temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
--	--	--	---	--	--	--

<p>3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosunki z państwami sąsiadującymi ▪ relacje z USA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; ▪ wymienia płaszczyzny współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; ▪ wymienia główne cele współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; ▪ omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami poza-europejskimi, np. z USA. ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; ▪ charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami, a następnie
---	---	---	---	---	---	---

						analizuje i prezentuje jej wyniki.
4. Polska a bezpieczeństwo na świecie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział Polski w misjach pokojowych i operacjach militarnych ▪ polskie inicjatywy na rzecz pokoju ▪ polska pomoc humanitarna i rozwojowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady misji pokojowych i operacji militarnych, w których brali udział polscy żołnierze w XXI w.; ▪ wskazuje przykłady polskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji zrealizowanych w XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; ▪ przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z zaangażowaniem Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

VI. EDUKACJA I NAUKA

<p>1. Nauki społeczne i humanistyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podział nauk ▪ wkład Polaków w nauki społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się naukami społecznymi i humanistycznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.
<p>2. Uczenie się przez całe życie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwalifikacje zawodowe ▪ formy kształcenia ustawicznego ▪ formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia typy szkół wyższych; ▪ wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; ▪ wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesem uczenia się przez całe życie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ szkoły policealne 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>wybranych zawodów lub pełnienia określonych funkcji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>uczenia się przez całe życie.</p>	<p>procesu uczenia się przez całe życie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
<p>4. Studia za granicą</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata; ▪ analizuje proste materiały źródłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące studiowania za granicą; ▪ organizuje debatę dotyczącą

			<p>dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne].</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>programu „Erasmus plus”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą. 	<p>studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą studiowanie za granicą.
--	--	--	---	---	---	---

Opracowano na podstawie: Wydawnictwo Nowa Era, Barbara Furman.